

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, https://www.finarbitr.cz

Navrhovatel

Zástupce

Mgr. Lucie Růžičková
advokátka
IČO 631 23 606

Instituce

Česká podnikatelská pojišťovna, a.s.,
Vienna Insurance Group
IČO 639 98 530
Pobřežní 665/23
18600 Praha 8

Č. j. FA/SR/ZP/77/2014 - 2
Praha 12. 2. 2018

N á l e z

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 24. 3. 2014 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■ ze dne 24. 7. 2007, vydání bezdůvodného obohacení ve výši zaplaceného pojistného spolu se zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05% p. a. z Navrhovatelem zaplaceného pojistného za období od 1. 3. 2014 do zaplacení a dále úhrady ušlého zisku ve výši 2,08% p. a. z Navrhovatelem zaplaceného pojistného za období od data uzavření pojistné smlouvy do zaplacení, takto:

Návrh se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.

Odůvodnění:

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se po Instituci domáhá určení neplatnosti (zrušení) pojistné smlouvy o životním pojištění, kterou s Institucí uzavřeli a vrácení bezdůvodného obohacení ve výši zaplaceného pojistného spolu se zákonným úrokem z prodlení a úhrady ušlého zisku ze zaplaceného pojistného.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele Broker Consulting a.s., IČO 25221736, se sídlem Jiráskovo náměstí 2684/2, Plzeň 2, číslo registrace ČNB 015876PA a 015877PM (dále jen „Pojišťovací zprostředkovatel“), zastoupeného podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem ■, č. v registru ČNB 057351PPZ (dále jen „Podřízený pojišťovací zprostředkovatel“), pojistnou smlouvu o investičním životním pojištění Evropská penze – Důchodový program č. ■, se sjednaným pojištěním pro případ smrti nebo dožití s pojistnou částkou pro případ smrti 30.000 Kč a počátkem pojištění od 1. 8. 2007 (dále jen „Pojistná smlouva“).

Pojistná smlouva je smlouvou, ve které se sjednává životní pojištění podle § 54 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“).

Finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel v předmětném smluvním vztahu s Institucí nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo

v rámci samostatného výkonu svého povolání. Navrhovatel je spotřebitelem a může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr zjistil, že Instituce je společností zapsanou v obchodním rejstříku s předmětem podnikání zahrnující mimo jiné pojišťovací činnost, Instituce tak jako pojistitel z Pojistné smlouvy může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při poskytování životního pojištění ve smyslu § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), dána pravomoc českých soudů.

3. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel potvrzuje, že Pojistnou smlouvu s Institucí uzavřel dne 24. 7. 2007 prostřednictvím Pojišťovacího zprostředkovatele a že jejím předmětem je produkt investičního životního pojištění.

Navrhovatel se dovolává relativní a absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy, resp. její části týkající se rezervotvorné složky.

Navrhovatel svůj nárok odůvodňuje tím, že ho Instituce kontaktovala prostřednictvím Pojišťovacího zprostředkovatele zastoupeného Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem, a to za účelem nabídky pojistného produktu, přičemž Navrhovatel sám neměl žádné požadavky na uzavření pojistných či jiných finančních produktů a že Pojišťovací zprostředkovatel vypracoval pro Navrhovatele a jeho rodinu Optimalizaci, na jejímž základě pak Navrhovateli doporučil ukončit pojistnou smlouvu životního pojištění u společnosti ČSOB Pojišťovna a.s., člen holdingu ČSOB, a následně uzavřít Pojistnou smlouvu.

Navrhovatel tvrdí, že jeho potřebou, kterou také uvedl v Záznamu o schůzce (*vypracovaným Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem pouze pro manžela Navrhovatele*), bylo „*spoření na důchod z důvodu zabezpečení rodiny a dětí*“, a dále dosažení předpokládaných výnosů ve výši 9% ročně.

Navrhovatel tvrdí, že mu Pojišťovací zprostředkovatel Pojistnou smlouvu prezentoval jako spořicí smlouvu, která mu zajistí ochranu před inflací a zhodnocení a návratnost vložených finančních prostředků formou „*spořicího účtu*“. Navrhovatel argumentuje, že tím uvedl Pojišťovací zprostředkovatel Navrhovatele při uzavírání Pojistné smlouvy v omyl, protože zastřel skutečnou povahu uzavírané smlouvy a Navrhovatel byl přesvědčen, že nesjednává pojištění, ale produkt, který odpovídá spořicímu účtu.

Navrhovatel tvrdí, že ho Pojišťovací zprostředkovatel neinformoval o negativních daňových dopadech Pojistné smlouvy (tj. zdanění odbytného a výnosů), a zároveň mu neposkytl informace o její poplatkové struktuře. Navrhovatel tvrdí, že ho Pojišťovací zprostředkovatel neinformoval ani o výši odkupného v případě zrušení Pojistné smlouvy.

Navrhovatel dovozuje, že Pojišťovací zprostředkovatel celkově jednal jménem a na účet Instituce, a ta je proto za důsledky jeho jednání odpovědná.

Navrhovatel argumentuje, že Pojišťovací zprostředkovatel nejednal při výkonu zprostředkovatelské činnosti s odbornou péčí a informace, které při sjednávání pojistného

produktu Navrhovatel poskytl, podstatně ovlivnily jeho rozhodnutí uzavřít investiční životní pojištění (Navrhovatele ovlivnily především „pozitivní“ informace uvedené v dokumentu Optimalizace). Navrhovatel namítá, že v okamžiku rozhodování o akceptaci nabízeného pojistného produktu neměl k dispozici „zásadní informace“, které pak zahrnovaly (v nepřehledné formě) pojistné podmínky a jiné dokumenty. Navrhovatel upozorňuje i na skutečnost, že textu těchto pojistných podmínek a dalších dokumentů jednak nerozuměl a obdržel je až v okamžiku podpisu Pojistné smlouvy.

Navrhovatel dovozuje, že ho Pojišťovací zprostředkovatel svým jednáním úmyslně klamal a uvedl jej v omyl za účelem přimět ho k uzavření Pojistné smlouvy.

Navrhovatel odkazuje na příčinnou souvislost mezi uvedením jeho osoby v omyl a porušením povinností Pojišťovacího zprostředkovatele upravených v zákoně č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a likvidátorech pojistných událostí a o změně živnostenského zákona, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích“).

V jednání Pojišťovacího zprostředkovatele spatřuje Navrhovatel také rozpor s dobrými mravy a ve smyslu § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“), se dovolává absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy.

Navrhovatel namítá rozpor v oprávnění Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele jednat jménem Instituce a tvrdí, že na základě mandátní smlouvy pro pojišťovacího agenta Broker Consulting a.s. ze dne 27. 4. 2007 (dále jen „Mandátní smlouva“), uzavřené mezi Institucí a Pojišťovacím zprostředkovatelem, měl Pojišťovací zprostředkovatel oprávnění k jednání „jménem a na účet“ Instituce jako pojišťovací agent a následně i zmocnit a nechat se zastupovat Podřízeným pojišťovacím zprostředkovatelem. Navrhovatel tvrdí, že v okamžiku uzavření Pojistné smlouvy byl Podřízený pojišťovací zprostředkovatel zapsán v seznamu pojišťovacích zprostředkovatelů vedeném ČNB jako podřízený pojišťovací zprostředkovatel pro pojišťovacího makléře, nikoli pro pojišťovacího agenta. Navrhovatel odkazuje na nesoulad mezi obsahem Mandátní smlouvy a fakticky vykonávanou činností ze strany Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele, spočívající např. v neoprávněném provádění analýzy ve smyslu § 21 odst. 7 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích. V jednání Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele, tj. v jednání jménem Instituce bez právního zmocnění, spatřuje Navrhovatel důvod neplatnosti Pojistné smlouvy ve smyslu § 39 starého občanského zákoníku.

Navrhovatel tvrdí, že Pojišťovací zprostředkovatel na jeho opakované písemné stížnosti uspokojivě nereagoval, a proto se obrátil (bezúspěšně) přímo na Instituci.

V případě oprávněného nároku Navrhovatele na prohlášení neplatnosti Pojistné smlouvy a na vrácení poskytnutého plnění Navrhovatel žádá také úhradu ušlého zisku z důvodu, že své finanční prostředky vázal na Pojistné smlouvě a tyto se nijak nezhodnocovaly. Navrhovatel tvrdí, že byl schopen pracovat s bankovními produkty – spořicí účet tak, že by v předmětném období dosáhl průměrného zhodnocení 2,08 % p.a. Tvrdí, že ušlého zisku v uvedené hodnotě by dosáhl bez jakýchkoliv zvláštních znalostí finančních trhů a bez jakékoliv míry zvláštního přičinění či rizika.

Navrhovatel odmítá námitku promlčení, kterou v řízení před finančním arbitrem vnesla Instituce a namítá, že jednání Instituce je od počátku úmyslné a přičítá se dobrým mravům, proto nemůže požívat právní ochranu.

5. Tvrzení Instituce

Instituce namítá, že Pojistná smlouva splňuje veškeré zákonné náležitosti, a proto není důvod považovat ji za neplatnou.

Instituce argumentuje, že Navrhovatel před jejím uzavřením obdržel veškeré potřebné informace, a tudíž nemohl být jakkoli uveden v omyl, pokud jde o její obsah. Instituce tvrdí, že Navrhovatel při uzavírání Pojistné smlouvy projevilsvou vůli vážně a svobodně a písemně potvrdil, že se seznámil jak s Pojistnou smlouvou, tak s veškerými pojistnými podmínkami, které jsou její nedílnou součástí.

Podle Instituce je z označení Pojistné smlouvy, smluvních stran i terminologie ve smlouvě užívané, zřejmé, že sjednaný pojistný produkt je pojištěním. Skutečnost, že si Navrhovatel musel být vědom toho, že uzavřel pojistnou smlouvu, vyplývá i z další vzájemné písemné komunikace mezi Institucí a Navrhovatelem po dobu trvání pojistného vztahu (*např. rekapitulace Pojistné smlouvy, potvrzení o pojistném zaplaceném poplatníkem na jeho soukromé pojištění, žádost Navrhovatele o výplatu přeplatku z Pojistné smlouvy, atd.*). Instituce proto odmítá tvrzení Navrhovatele, že k poznání, že smlouva, kterou s Institucí uzavřel, byla pojistnou smlouvou, dospěl až sedm let po uzavření Pojistné smlouvy.

Instituce argumentuje, že ze samotného označení Pojistné smlouvy a z jejího obsahu (včetně „*popisu produktu*“, který je nedílnou součástí Pojistné smlouvy) vyplývají skutečné vlastnosti sjednaného produktu, tedy i to, že sjednané pojištění je pojištěním investičním.

Instituce odkazuje, že obsah Pojistné smlouvy pak koresponduje s požadavky Navrhovatele, které sdělil Podřízenému pojišťovacímu zprostředkovateli. Instituce odmítá, že by Navrhovatelipojistný produkt prezentovala jako spoření, tuto skutečnost nelze dovozovat ani z formulace „*Klient žádá do 75 let z důvodu spořicího účtu*“. Stejně tak nemá na platnost Pojistné smlouvy vliv ani ukončení stávajících pojistných smluv, naopak jejich zrušení považuje Instituce za projev vůle Navrhovatele nahradit stávající pojištění novým, reflektujícím změny a aktuální stav na pojistném trhu.

Instituce namítá, že Navrhovatel se neplatnosti Pojistné smlouvy začal domáhat až poté, co obdržel výplatu za prodej podílových jednotek, s jejíž výší pravděpodobně nebyl spokojen. Instituce tvrdí, že pokud jde o mimořádné pojistné, Navrhovatel obdržel veškeré informace týkající se toho institutu v pojistných podmínkách.

K Navrhovatelem tvrzenému nedostatku zmocnění na straně Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele pak Instituce namítá, že veřejnoprávní oprávnění vykonávat činnost podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele a následný zápis tohoto oprávnění do rejstříku ČNB nemá vliv na občanskoprávní oprávnění uzavírat smlouvy jménem Pojišťovacího zprostředkovatele. Oprávnění Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatel jednat jménem Pojišťovacího zprostředkovatele vyplývá z Mandátní smlouvy. Instituce argumentuje, že navíc lze případné nedostatky ve zmocnění odstranit použitím § 33 starého občanského zákoníku, že: „*Překročil-li zmocněnec při jednání své oprávnění jednat za zmocnitele nebo jedná-li někdo za jiného bez plné moci, je z tohoto jednání zavázán sám, ledaže ten, za koho bylo jednáno, právní úkon dodatečně bez zbytečného odkladu schválí...*“ Dodatečné konkludentní schválení právního úkonu Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele Pojišťovacím zprostředkovatelem a Institucí pak Instituce spatřuje v předání Pojistné smlouvy Pojišťovacím zprostředkovatelem Instituci, v přijímání Navrhovatelem placeného pojistného Institucí, ve vyplacení částky za prodej podílových jednotek Navrhovatel, ve vyplacení provize Pojišťovacímu zprostředkovateli Institucí a rovněž ve vyplácení odměny Podřízenému pojišťovacímu zprostředkovateli Pojišťovacím zprostředkovatelem.

Instituce vznáší námitku nedostatku pasivní legitimace, pokud jde o nárok Navrhovatele na náhradu škody ve formě ušlého zisku. Instituce namítá, že Pojišťovací zprostředkovatel coby pojišťovací agent odpovídá ve smyslu § 7 odst. 4 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích za škodu způsobenou jeho činností (pokud se pojišťovna písemně nezavázala převzít odpovědnost za škody způsobené touto jeho činností). Instituce v této souvislosti argumentuje speciálním postavením citovaného § 7 odst. 4 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích k obecnému § 32 odst. 2 starého občanského zákoníku,

kteří stanoví že: „jedná-li zmocněnec jménem zmocnítele v mezích oprávnění zastupovat, vzniknou tím práva a povinnosti přímo zmocniteli...“ Instituce tvrdí, že za splnění povinností při uzavírání Pojistné smlouvy a následně za škodu vzniklou porušením takových povinností Instituce neodpovídá.

Instituce namítá, že není jisté, že „nebyť údajně protiprávního jednání pana ■■■, vznikl by ■■■ zisk ve formě smluvního úroku na spořicí účet“, zvláště, když Navrhovatel neprokázal ani existenci takového účtu a když tento úrok je v srpnu 2010 výrazně nižší, než tvrdí Navrhovatel.

Instituce rovněž vznáší námitku promlčení práva Navrhovatele domáhat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy, jelikož od data jejího uzavření uplynuly více než tři roky, a dále námitku promlčení tvrzeného nároku na vydání bezdůvodného obohacení v celkové výši 59.000 Kč získaného placením pojistného v období od 30. 7. 2007 do 13. 1. 2011.

S ohledem na výše uvedené Instituce nepovažuje návrh na zahájení řízení za důvodný a požaduje, aby ho finanční arbitr zamítl v celém rozsahu.

6. Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, ale Navrhovatel trvá na úplném vyhovění svému návrhu na zahájení řízení a Instituce na jeho zamítnutí. Smírného řešení sporu se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

7. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 a odst. 3 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Finanční arbitr při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení platnosti Pojistné smlouvy, nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy ve výši 59.000 Kč (zaplacené pojistné) spolu příslušenstvím a nároku na náhradu škody v podobě ušlého zisku z plateb pojistného.

7.1 *Skutková zjištění*

Finanční arbitr vzal ze shromážděných podkladů pro účely posouzení oprávněnosti námitky promlčení za prokázané, že Navrhovatel s Institucí uzavřeli dne 24. 7. 2007 Pojistnou smlouvu, kterou Instituce z důvodu nezaplacení pojistného převedla dne 1. 9. 2012 do splaceného stavu a došlo k redukci pojistné částky. Navrhovatel na Pojistnou smlouvu hradil pojistné, když ode dne uzavření této smlouvy do jejího převedení do splaceného stavu na Pojistnou smlouvu uhradil celkem 59.000 Kč, a když poslední pojistné uhradil dne

13. 1. 2011. Na základě žádosti Navrhovatele ze dne 12. 9. 2011 vrátila InSTITUTE Navrhovateli přeplatek ve výši 7.845 Kč a na základě žádosti o prodej podílových jednotek z Pojistné smlouvy mu vyplatila dne 12. 9. 2012 částku 22.934 Kč a dne 18. 9. 2012 částku 1.000 Kč.

7.2 Rozhodná právní úprava

Podle obecné soukromoprávní úpravy účinné v okamžiku vydání tohoto rozhodnutí, konkrétně podle § 3028 odst. 3 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který s účinností od 1. 1. 2014 nahradil starý občanský zákoník a v oblasti pojištění rovněž zákon o pojistné smlouvě, se „*jiné právní poměry* (jiná práva než osobní, rodinná nebo věcná, která jsou upravena v odst. 2 téhož ustanovení) *vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona*“.

Podle § 3036 nového občanského zákoníku současně platí, že se podle dosavadních právních předpisů až do svého zakončení posuzují „*všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i lhůty a doby pro uplatnění práv, která se řídí dosavadními právními předpisy, i když začnou běžet po dni nabytí účinnosti tohoto zákona*“.

Navrhovatel a InSTITUTE uzavřeli Pojistnou smlouvu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě. Finanční arbitr musí proto vycházet z úpravy zákona o pojistné smlouvě ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy a v obecných otázkách výslovně tímto zákonem neupravených pak z úpravy obsažené ve starém občanském zákoníku.

7.3 Rozhodná smluvní úprava

Finanční arbitr nezjistil, že by se nedílnou součástí Pojistné smlouvy nestaly Všeobecné pojistné podmínky a Doplnkové pojistné podmínky, protože podle „*Prohlášení pojistníka a pojištěného*“ pojistník potvrzuje, „*že mu před uzavřením této pojistné smlouvy byly písemně oznámeny informace v souladu s §65 a §66 zákon č. 37/2004 Sb., že obdržel a byl seznámen s obsahem Všeobecných pojistných podmínek pro univerzální životní pojištění ZP0105, Všeobecných pojistných podmínek pro pojištění úrazu UP0906 a Doplnkových pojistných podmínek pro Investiční životní pojištění Evropská penze-Důchodový program 0107, které jsou nedílnou součástí pojistné smlouvy*“.

7.4 Návrh na určení vs. návrh na plnění

Podle § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že „*[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo*.“ Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže „*může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení*“.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu rozhodnutí smírčího orgánu zřízeného podle zvláštního právního předpisu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací

žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, který stanoví „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou - při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“

Finanční arbitr rovněž odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení.“

Nevyslovení neplatnosti Pojistné smlouvy ve výroku rozhodnutí v tomto případě nemá dopad, resp. není způsobilé založit pochybnost o právech a povinnostech, které by snad Navrhovatel a Instrukce jako její smluvní strany mohli vůči sobě do budoucna mít nebo je vystavit riziku právní nejistoty ohledně jejich závazků, když se již necítí být Pojistnou smlouvou vázány a neposkytují si z ní žádná plnění. Samotný vznesený nárok na plnění řeší v tomto sporu celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného za celou dobu trvání smluvního vztahu).

Právní zájem Navrhovatele na autoritativním určení neplatnosti Pojistné smlouvy tedy není, a proto postačí, aby finanční arbitr posoudil neplatnost Pojistné smlouvy jako předběžnou otázku.

7.5 Neplatnost Pojistné smlouvy a námitka promlčení

Finanční arbitr se musí nejdříve vypořádat s námitkou promlčení nároků, kterou vznesla Instituce.

Pokud je nárok Navrhovatele uplatněný v řízení před finančním arbitrem promlčený, tedy uplynula-li promlčecí doba, aniž by Navrhovatel vůči Instituci v této době něco namítal, musí finanční arbitr námitku promlčení připustit a nárok Navrhovateli nepřiznat, a to ani kdyby byl oprávněný. Pokud by finanční arbitr námitku promlčení ignoroval, vystavil by Navrhovatele soudnímu přezkumu rozhodnutí finančního arbitra a povinnosti nahradit náklady soudního řízení. Je totiž nepravděpodobné, že by se Instituce v případě, že by finanční arbitr námitku promlčení neodůvodněně odmítl, takovému rozhodnutí finančního arbitra nebránila u soudu a že by soud námitku promlčení pominul. Soudní řízení je zpoplatněno a účastník, který nebyl v řízení úspěšný, je zpravidla povinen druhé straně nahradit náklady soudního řízení (soudní poplatek, náklady právního zastoupení).

Finanční arbitr odkazuje na závěry z rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. 33 Odo 896/2006, podle něhož *„[d]ovolá-li se účastník občanského soudního řízení promlčení, nemůže soud promlčené právo (nárok) přiznat; návrh na zahájení řízení v takovém případě zamítne. Jestliže je v řízení uplatněna námitka promlčení, je na soudu, aby se v souladu se zásadou hospodárnosti řízení obsaženou v § 6 o. s. ř. přednostně zabýval otázkou promlčení práva, pokud to vede rychleji a účinněji k vydání rozhodnutí ve věci samé, a nikoliv nárokem samým“*.

Zákon o pojistné smlouvě obsahoval speciální úpravu promlčení pouze ve vztahu k právu na plnění z pojištění, nikoli promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti pojistných smluv a vydání bezdůvodného obohacení (srov. § 8 zákona o pojistné smlouvě: *„Právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události. To platí i v případě, kdy poškozenému vznikl přímý nárok na pojistné plnění vůči pojistiteli, nebo v případě, kdy pojištěný žádá na pojistiteli úhradu částky, kterou poskytl poškozenému jako náhradu škody, za kterou poškozenému odpovídá.“*).

Obecnou právní úpravu promlčení práv upravoval starý občanský zákoník, který se proto použije i při rozhodování tohoto sporu.

Podle § 100 odst. 1 starého občanského zákoníku platí, že *„[p]rávo se promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v tomto zákoně stanovené (§ 101 až 110). K promlčení soud přihlídně jen k námitce dlužníka. Dovolá-li se dlužník promlčení, nelze promlčené právo věřiteli přiznat“*. Dále platí, že se *„[p]romlčují ... všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Tím není dotčeno ustanovení § 105. Zástavní práva se nepromlčují dříve, než zajištěná pohledávka. Nepromlčují se rovněž práva z vkladů na vkladních knížkách nebo na jiných formách vkladů a běžných účtech, pokud vkladový vztah trvá“* (srov. § 100 odst. 2 a 3 starého občanského zákoníku).

Starý občanský zákoník stanovil obecnou promlčecí dobu v délce trvání 3 let (srov. § 101 starého občanského zákoníku, podle kterého *„[p]okud není v dalších ustanoveních uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé“*), současně podle § 122 odst. 2 starého občanského zákoníku platí, že *„[k]onec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. Není-li takový den v posledním měsíci, připadne konec lhůty na jeho poslední den“*.

Pokud jedna ze smluvních stran uzavřela smlouvu v omylu, může se v určitých případech z této smlouvy vyvázat (smlouva jako celek bude neplatná), pokud se dovolá neplatnosti smlouvy pro omyl vůči druhé smluvní straně, jinými slovy, pokud druhé smluvní straně prokazatelně doručí své námitky vůči smlouvě a současně projeví vůli, že nechce být smlouvou dále vázána. Pokud tak neučiní, nebo tak učiní po uplynutí obecné promlčecí doby

(3 roky) a druhá strana promlčení namítne, na smlouvu se hledí jako na platnou a strany si podle ní musí i nadále plnit.

Ustanovení § 49a starého občanského zákoníku stanoví, že „[p]rávní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní“. Současně podle ustanovení § 40a občanského zákoníku platí, že „[j]de-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a [...] považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá“.

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 15. 1. 2008, sp. zn. 30 Cdo 29/2007, dovedil, že „[p]rávo dovolat se tzv. relativní neplatnosti - jak se podává z ustálené judikatury soudů - podléhá promlčení (srov. též Závěry k výkladu ustanovení občanského zákoníku, změněných a doplněných zákonem č. 131/1982 Sb., a k výkladu některých ustanovení notářského řádu, změněných a doplněných zákonem č. 134/1982 Sb., které byly uveřejněny ve Sborníku stanovisek, zpráv a rozhodování soudů a soudních rozhodnutí IV, vydaných v SEVT Praha 1986 na str. 424 a násl.). Promlčecí doba je tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101 obč. zák.)“.

K podobě dovolání se relativní neplatnosti se vyjádřil Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 20. 5. 2004, sp. zn. 32 Odo 722/2003, že „Projev vůle, kterým se účastník relativní neplatnosti dovolává, musí vyjadřovat jak skutečnost, že jde o uplatnění relativní neplatnosti, tak i vadu právního úkonu, která v dané věci jeho relativní neplatnost způsobila. Přitom skutečnost, že účastník uplatňuje relativní neplatnost, vyplývá již z toho, že z jeho žalobního tvrzení se podává, že pro vadu právního úkonu, která má podle zákona za následek relativní neplatnost, nechce být účinky tohoto úkonu vázán.“

Pokud tedy Navrhovatel tvrdí, že ho Instituce uvedla při uzavření Pojistné smlouvy v omyl, je pro případné vyslovení neplatnosti Pojistné smlouvy podmínkou zjištění, zda se její neplatnosti Navrhovatel vůči Instituci dovolal v zákonné obecné tříleté promlčecí době.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 15. 2. 2007, sp. zn. 21 Cdo 948/2006, že „[k] tomu, aby nastaly účinky tzv. relativní neplatnosti, zákon nestanoví, že by se její dovolání muselo stát žalobou (vzájemnou žalobou) podanou u soudu nebo námítkou v rámci obrany proti uplatněnému právu (nároku) v řízení před soudem; postačuje tedy, aby oprávněná osoba uplatnila tzv. relativní neplatnost právního úkonu "mimosoudně". V obou případech účinky tzv. relativní neplatnosti nastávají jen tehdy, jestliže její uplatnění došlo druhému účastníku (ostatním účastníkům) právního úkonu, popřípadě - namítá-li neplatnost právního úkonu osoba, která nebyla jeho účastníkem - všem účastníkům právního úkonu, a to okamžikem, v němž projev vůle došel poslednímu z nich“.

Pro počátek běhu promlčecí doby pro dovolání se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy je rozhodný okamžik uzavření této smlouvy, nikoliv skutečnost, kdy Navrhovatel získal povědomí o tom, že smlouva je neplatná. K tomu finanční arbitr odkazuje například na závěry Nejvyššího soudu ze dne 11. 3. 2009, sp. zn. 28 Cdo 455/2008, že „[p]očátek běhu promlčecí doby podle § 101 o. z. je dán objektivními okolnostmi a nikoliv subjektivní vědomosti oprávněného o rozhodující skutečnosti“ a rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2016, sp. zn. 32 Cdo 2529/2014, ve kterém Nejvyšší soud potvrdil, že „právo oprávněného účastníka dovolat se relativní neplatnosti právního úkonu podle § 40a obč. zák. se promlčuje v obecné tříleté promlčecí době podle § 101 obč. zák. a tato promlčecí doba začíná plynout vždy dnem, kdy došlo ke vzniku právního úkonu“.

Právo dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy tak mohl Navrhovatel poprvé vykonat v den uzavření Pojistné smlouvy a mohl ho účinně uplatnit ve lhůtě 3 let od tohoto dne;

v tomto případě tedy nemohlo být právo Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy promlčeno dříve než dne 24. 7. 2010.

Z předložených podkladů finanční arbitr zjistil, že během trvání Pojistné smlouvy se Navrhovatel obrátil na Instituci několikrát; v prvním případě žádal Instituce dne 28. 3. 2011 o zaslání informace o aktuálním stavu podílového účtu Pojistné smlouvy a dne 11. 10. 2011 o zaslání výpisů Pojistné smlouvy; dne 26. 6. 2012 žádal Navrhovatel Instituci o převedení Pojistné smlouvy do stavu bez placení a 3. 9. 2012 o prodej podílových jednotek a výběr mimořádného pojistného. Finanční arbitr nezjistil, že by se v některém z uvedených případů Navrhovatel vůči Instituci dovolal neplatnosti Pojistné smlouvy nebo že by projevil vůli nebýt Pojistnou smlouvou nadále vázán.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil dřívější datum dovolání se neplatnosti Pojistné smlouvy než námitku neplatnosti Pojistné smlouvy ze dne 17. 2. 2014 v podobě stížnosti Navrhovatele adresované a doručené Instituci prostřednictvím jeho právního zástupce, v níž Navrhovatel projevuje svou vůli odstoupit od Pojistné smlouvy a uvádí pro to důvody; Navrhovatel tak učinil až téměř sedm let po uzavření Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr proto musí námitku Instituce ohledně promlčení práva dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy připustit jako důvodnou. Protože se Navrhovatel nedovolal relativní neplatnosti Pojistné smlouvy vůči Instituci včas, hledí se na ni jako na platnou (srov. již citovaný § 40a starého občanského zákoníku).

Nadto, i kdyby se finanční arbitr zabýval důvody relativní neplatnosti věcně, jen stěží by mohl dovodit, že Navrhovatel byl v podstatném a omluvitelném omylu ve smyslu aktuální judikatury (viz například závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. 32 Cdo 124/2014) ohledně všech vlastností Pojistné smlouvy, které v řízení napadal (viz například daňové dopady Pojistné smlouvy, které Instituce zmínila v Navrhovatelem předložených Informacích pro zájemce).

Pokud jde o případnou absolutní neplatnost Pojistné smlouvy, právo na určení absolutní neplatnosti smlouvy se nepromlčuje. Současně musí finanční arbitr vzhledem ke vznesené námitce promlčení nejprve posoudit, zda by mohl Navrhovateli z případně dovozené absolutní neplatnosti Pojistné smlouvy přiznat nějaké plnění.

Absolutní neplatnost způsobuje, že se na smlouvu hledí jako by nebyla uzavřena, resp. „*působí ze zákona (ex lege) a od počátku (ex tunc), takže subjektivní občanská práva a občanskoprávní povinnosti z takového právního úkonu vůbec nevzniknou, přičemž není rozhodné, zda účastníci smlouvy o důvodu její neplatnosti věděli*“ (srov. například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2008, sp. zn. 30 Cdo 4635/2007). Absolutní neplatnost smlouvy posuzuje soud, tedy i finanční arbitr, z úřední povinnosti, neboť se jí Navrhovatel nemusí sám aktivně dovolávat.

Podle § 451 odst. 2 starého občanského zákoníku je bezdůvodným obohacením majetkový prospěch získaný mimo jiné plněním z neplatného právního úkonu. Podle § 457 starého občanského zákoníku platí, že „*[j]e-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhému vše, co podle ní dostal*“.

Podle § 107 odst. 1 starého občanského zákoníku platí, že „*[p]rávo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení se promlčí za dva roky ode dne, kdy se oprávněný dozví, že došlo k bezdůvodnému obohacení a kdo se na jeho úkor obohatil*“; jedná se o tzv. subjektivní dobu, neboť její běh je závislý na vědomosti dotčené osoby o tom, že se na její úkor jiný obohatil. Podle 107 odst. 2 starého občanského zákoníku platí, že „*[n]ejpozději se právo na vydání plnění z bezdůvodného obohacení promlčí za tři roky, a jde-li o úmyslné bezdůvodné obohacení, za deset let ode dne, kdy k němu došlo*“; v tomto případě se jedná o tzv. objektivní dobu, která není závislá na vědomosti dotčené osoby o bezdůvodném obohacení.

Účel zákonné úpravy dvou promlčecích dob vysvětlil (ve vztahu k obdobné právní úpravě promlčení práva na náhradu škody) například Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 28 Cdo 161/2012, že „*zatímco účelem kratší subjektivní promlčecí doby je (především) stimulovat subjekty k včasnému vykonání subjektivních občanských práv, účelem objektivní promlčecí doby je zamezit dlouhotrvající právní nejistotě*“. V případě bezdůvodného obohacení platí, že promlčení práva nastane, uplyne-li i jen jedna z promlčecích dob.

To potvrdil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, ve kterém dovodil, že „*[u] práva na vydání bezdůvodného obohacení je stejně jako u práva na náhradu škody stanovena dvojitá, kombinovaná promlčecí doba, tj. subjektivní a objektivní. Tyto dvě promlčecí doby počínají, běží a končí nezávisle na sobě. Subjektivní promlčecí doba je kratší - dvouletá, objektivní promlčecí doba je buď tříletá u nezaviněného a nedbalostního bezdůvodného obohacení, nebo desetiletá, jedná-li se o úmyslné bezdůvodné obohacení. Pro vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby platí, že skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí, a to i vzdor tomu, že oprávněnému ještě běží druhá promlčecí doba. Pokud marně uplynula alespoň jedna z uvedených lhůt a je vznesena námitka promlčení, nelze právo přiznat*“ nebo v novějším rozhodnutí ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5129/2014: „*Soudům nižších stupňů nelze ani v nejmenším vytkat, pokud se nezabývaly otázkou délky objektivní promlčecí doby u práva na vydání bezdůvodného obohacení, neboť vzájemný vztah subjektivní a objektivní promlčecí doby dle § 107 odst. 1 a 2 obč. zák. je takový, že jsou na sobě nezávislé co do běhu, jeho počátku i konce, přičemž skončí-li běh jedné z nich, právo se promlčí bez ohledu na běh druhé promlčecí doby (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. 8. 2013, sp. zn. 28 Cdo 783/2013). Pakliže tedy soud prvního stupně a odvolací soud dospěly k závěru, že subjektivní promlčecí doba pro uplatnění práva žalobkyně marně uplynula před podáním projednávané žaloby, bylo zcela nadbytečné řešit, zda se z hlediska objektivního mělo dané právo promlčovat v době tříleté či desetileté.*“

Oproti právu dovolat se relativní neplatnosti, kdy Navrhovateli stačilo, aby takové dovolání (právní jednání) doručil do sféry Instituce v promlčecí době, v případě práva na vydání bezdůvodného obohacení by musel Navrhovatel svůj nárok uplatnit v promlčecí době u soudu nebo finančního arbitra (srov. § 112 věta první starého občanského zákoníku, že „*[u]platní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu nebo u jiného příslušného orgánu a v zahájeném řízení řádně pokračuje nebo je-li ohledně jeho práva zahájena mediace podle zákona o mediaci, promlčecí doba neběží od tohoto uplatnění po dobu řízení nebo od tohoto zahájení po dobu mediace*“ a podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi platí, že „*[p]odání návrhu má na promlčení a prekluzi tytéž právní účinky, jako kdyby byla v téže věci podána žaloba u soudu*“.

K počátku běhu subjektivní promlčecí doby odkazuje finanční arbitr mimo jiné na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 16. 2. 2016, sp. zn. II. ÚS 3358/14, že „*[z] hlediska posouzení počátku běhu dvouleté promlčecí lhůty je rozhodný okamžik, kdy se oprávněný v konkrétním případě skutečně dozví o tom, že došlo na jeho úkor k získání bezdůvodného obohacení a kdo je získal. Jinak řečeno, pro počátek subjektivní promlčecí doby k uplatnění práva na vydání plnění z bezdůvodného obohacení je rozhodující subjektivní moment, kdy se oprávněný dozví takové okolnosti, které jsou relevantní pro uplatnění jeho práva u soudu. V případě bezdůvodného obohacení získaného plněním z neplatné smlouvy je takovou rozhodující vědomostí znalost oprávněného těch skutkových okolností, z nichž lze dovodit, že smlouva, z níž bylo plněno, je neplatná. Není přitom významné, zda oprávněný má takové právní znalosti, aby byl subjektivně schopen posoudit uvedené skutkové okolnosti a zjistit, že smlouva, podle níž plnil, je neplatná*“.

Finanční arbitr odkazuje rovněž na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 1. 4. 2016, sp. zn. 28 Cdo 4468/2015, že „*[k] počátku běhu dvouleté subjektivní promlčecí doby se ve smyslu § 107 obč. zák. vyžaduje skutečná (prokázaná) vědomost oprávněného, kterou však*

ustanovení § 107 odst. 1 obč. zák. nemíní znalost právní kvalifikace, nýbrž toliko skutkových okolností, z nichž lze vznik práva z bezdůvodného obohacení dovodit. Požadavek znalosti rozhodných okolností je splněn tehdy, má-li oprávněný k dispozici údaje, které mu umožňují podat žalobu na vydání takto získaného plnění, přičemž však není rozhodné, že již dříve měl možnost dozvědět se skutečnosti, na jejichž základě si mohl úsudek o vzniku bezdůvodného obohacení a osobě obohaceného učinit“.

Finanční arbitr musí tedy považovat každou jednotlivou platbu pojistného za samostatný nárok, u kterého běží promlčecí doba samostatně, a to s odkazem na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2014, sp. zn. 33 Cdo 466/2014, podle kterého platí, že „[p]ři postupném pokračujícím získávání majetkového prospěchu (hodnot) se z hlediska promlčení považují za samostatné nároky na vydání plnění z bezdůvodného obohacení nároky, které vznikly ze samostatných oddělitelných případů bezdůvodného obohacení, i když jde o stejné subjekty a stejné skutkové podstaty bezdůvodného obohacení. K uplatnění každého takového práva na plnění z bezdůvodného obohacení začínají běžet objektivní i subjektivní promlčecí doby zvlášť“.

Z předložených podkladů finanční arbitr zjistil, že Instituce přijala poslední platbu běžného pojistného, která by mohla představovat bezdůvodné obohacení Instituce z Pojistné smlouvy, na úkor Navrhovatele dne 13. 1. 2011.

Objektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení uplynula v případě poslední platby pojistného na Pojistnou smlouvu dne 13. 1. 2014, tedy předtím, než se Navrhovatel obrátil na finančního arbitra, protože Navrhovatel doručil finančnímu arbitrovi návrh na zahájení řízení až dne 24. 3. 2014, tedy v okamžiku, kdy již marně uplynula objektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení ve vztahu ke všem zaplaceným platbám pojistného na Pojistnou smlouvu.

Pokud by se Instituce měla bezdůvodně obohatit na úkor Navrhovatele úmyslně, počítala by se ve smyslu § 107 odst. 2 starého občanského zákoníku místo objektivní tříleté promlčecí doby promlčecí doba desetiletá.

Finanční arbitr však musí odkázat, že v případě dřívějšího uplynutí subjektivní promlčecí lhůty by ani případné zjištění úmyslu na straně Instituce nemělo s ohledem na promlčení tvrzeného nároku pro výsledek řízení před finančním arbitrem význam, viz závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 18. 1. 2010, sp. zn. 28 Cdo 3148/2009, a ze dne 1. 6. 2015, sp. zn. 28 Cdo 5129/2014).

Ze shromážděných podkladů prokazatelně vyplývá, že Navrhovatel zjistil skutečnost, že Pojistná smlouva neodpovídá jeho představám, již v únoru 2012, kdy prostřednictvím emailové komunikace kontaktoval se stížností Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele. Ten mu ve své odpovědi mj. sdělil: „Pokusím se vysvětlit situaci, ze které jste znepokojeni a cítíte se podvedeni...Vraťme se však ke konceptu Evropská penze. Pojišťovny si v prvních letech podrží část finančních prostředků určených na náklady a poplatky. Proto z počátku situace pro klienta vzhledem k prostředkům, které vložil, nevypadá vůbec optimisticky...“.

Navrhovatel měl tedy o skutkových okolnostech svého uvedení v omyl a obecně zakládajících neplatnost Pojistné smlouvy povědomí prokazatelně nejpozději k 7. 2. 2012, kdy obdržel odpověď Podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele. Navrhovatel neprokázal, že by po tomto datu zjistil nové rozhodné skutkové okolnosti týkající se možné neplatnosti Pojistné smlouvy nebo jejího jednotlivého ustanovení, resp. bezdůvodného obohacení Instituce.

V tomto rozhodném čase tedy z hlediska skutkového zjistil, že utrpěl finanční ztrátu v souvislosti s Pojistnou smlouvou nebo že v důsledku neplatnosti Pojistné smlouvy nebo jejího jednotlivého ujednání se na jeho úkor Instituce bezdůvodně obohatila. Navrhovatel

tedy od toho dne nic nebránilo, aby mohl podat žalobu k soudu, neboť otázka, zda finanční ztrátu žalovat na plnění či jako náhradu škody nebo vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy nebo jejího jednotlivého ustanovení, je pouze otázkou právního posouzení, nikoliv skutkovou otázkou (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 17. 6. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1840/2008).

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů dovozuje, že subjektivní promlčecí doba práva na vydání bezdůvodného obohacení z případně neplatné Pojistné smlouvy začala plynout nejpozději dne 7. 2. 2012 a uplynula nejpozději dne 7. 2. 2014. Navrhovatel doručil finančnímu arbitrovi návrh na zahájení řízení až po marném uplynutí dvouleté subjektivní promlčecí doby práva na vydání bezdůvodného obohacení.

Pokud se jedná o argumentaci Navrhovatele, že Instituce vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy, finanční arbitr připomíná, že vznést námitku promlčení, která přispívá právní jistotě, je právem každého účastníka smluvního vztahu. Finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v usnesení ze dne 4. 7. 2002, sp. zn. III. ÚS 21/02, že *„Účelem promlčení je jednak stimulovat subjekty k včasnému vykonání subjektivních občanských práv (pohledávek), jednak čelit tomu, aby dlužníci nebyli ohledně svých povinností vystaveni po časově neurčité době donucujícimu zákroku (tzv. vynutitelnosti) ze strany soudů. Tím institut promlčení v souladu s požadavkem právní jistoty brání existenci dlouhotrvajících občanských subjektivních práv a jim odpovídajících povinností, které jsou – zejména pokud jde o jejich dokazování po uplynutí delší doby – vždy spjaty s určitou sporností. Lze tedy říci, že povinnému subjektu je poskytnuta námitka promlčení jako účinná možnost ochrany před výše uvedenými negativními dopady dlouhotrvajících občanských subjektivních práv. Je pak na úvaze tohoto povinného subjektu, zda námitku promlčení uplatní či nikoliv. Současně je třeba připomenout, že občanský zákoník zdůrazňuje i vlastní přičinění subjektů pro ochranu svých práv a požaduje, aby především ony samy sledovaly svá subjektivní práva a činily takové kroky, aby nedocházelo k jejich ohrožování a poškozování. Ústavní soud současně považuje za nezbytné zdůraznit, že institut promlčení patří k těm zásadním a závažným institutům občanského práva hmotného, ale i právního řádu jako celku, že nelze do jeho výkladu zasahovat ať již extenzivně, či restriktivně aplikací dalších obecných institutů právního řádu, tj. i aplikací obecných zásad.“*

V souvislosti s § 3 odst. 1 starého občanského zákoníku (*„Výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy“*) Nevyšší soud v rozhodnutí ze dne 8. 2. 2011, sp. zn. 21 Cdo 85/2010, mj. vyslovil, že je možné posoudit uplatnění námítky promlčení jako rozporné s dobrými mravy, ale *„jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo dosud neuplatnil. Tyto okolnosti by pak musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námitku promlčení“*.

V tomto případě se Navrhovatel nedomáhal svých práv před marným uplynutím promlčecí doby, ačkoliv měl dostatek informací k podání žaloby k soudu, případně návrhu k finančnímu arbitrovi.

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů nezjistil, že by k promlčení uplatněného nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení došlo výlučně vinou Instituce nebo že by námitka promlčení byla projevem zneužití práva na úkor Navrhovatele, natož pak, aby některý z těchto důvodů byl naplněn v tak výjimečné intenzitě, která by odůvodňovala odepření možnosti uplatnit námitku promlčení pro rozpor s dobrými mravy.

7.3 Ušlý zisk

Podle § 3079 odst. 1 nového občanského zákoníku platí, že „[p]rávo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů“. Stejně jako v případě bezdůvodného obohacení výše se tak na posouzení tohoto nároku Navrhovatele použije starý občanský zákoník.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2121/2010, že „[u]šlý zisk je pouze ta újma, jež poškozenému vznikla tím, že v důsledku škodné události nedošlo k takovému rozmnožení jeho majetkových hodnot, jež se dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh událostí. Nepostačuje přitom pouhá pravděpodobnost zvýšení majetkového stavu v budoucnu, ale musí být poškozeným najisto postaveno, že nebýt škodní události, tak by se jeho majetkový stav zvýšil“.

Obecnou povinnost předcházení hrozícím škodám upravoval starý občanský zákoník v § 415, a to že „[k]aždý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí.“ Podle § 420 odst. 1 starého občanského zákoníku pak „[k]aždý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.“ Podle § 420 odst. 2 starého občanského zákoníku platí, že „[š]koda je způsobena právní osobou, anebo fyzickou osobou, když byla způsobena při jejich činnosti těmi, které k této činnosti použili. Tyto osoby samy za škodu takto způsobenou podle tohoto zákona neodpovídají; jejich odpovědnost podle pracovněprávních předpisů není tím dotčena“. Podle § 420 odst. 3 občanského zákoníku platí, že „[o]dpovědnosti se zprostí ten, kdo prokáže, že škodu nezavinil“.

V případě odpovědnosti za škodu podle starého občanského zákoníku jsou jejími předpoklady porušení právní povinnosti, vznik škody a existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody a dále zavinění. První tři předpoklady jsou objektivní povahy, čtvrtý povahy subjektivní. Pro dovození odpovědnosti za škodu musí být i v řízení před finančním arbitrem existence všech těchto předpokladů prokázána.

V souladu s ustálenou rozhodovací praxí obecných soudů přitom platí, že pokud finanční arbitr neshledá být jen jeden z těchto základních předpokladů odpovědnosti za škodu, nemusí se z důvodu procesní ekonomie zabývat ani jejími dalšími předpoklady. K tomu finanční arbitr odkazuje například na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 19. 6. 2003, sp. zn. 25 Cdo 313/2003, že „Vzhledem k tomu, že předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu podle ust. § 420 odst. 1 obč. zák. musí být splněny kumulativně a není-li splněn jeden z nich, odpovědnost nevzniká, není pochybením odvolacího soudu, že se uplatněným nárokem žalobců z hlediska dalších předpokladů odpovědnosti žalovaného za škodu nezabýval.“

Pouhé tvrzení Navrhovatele o tom, že by peněžní prostředky namísto do Pojistné smlouvy vkládal na spořicí účet, není samo o sobě způsobilé prokázat vznik škody a už vůbec ne příčinnou souvislost mezi dovozovanou škodou a případným porušením právní povinnosti Institucí.

I kdyby tak právo Navrhovatele na náhradu škody nebylo promlčeno obdobně jako bezdůvodné obohacení výše, Navrhovatel nemůže s tímto nárokem uspět ani z toho důvodu, že neprokázal naplnění základních předpokladů odpovědnosti Instituce za škodu.

8. K výroku nálezů

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení nezjistil, že by námitka Instituce o promlčení práva Navrhovatele dovolat se relativní neplatnosti Pojistné smlouvy a promlčení práva Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení

nebyla důvodná. V této souvislosti musel finanční arbitr odmítnout i námitku Navrhovatele, že by Instituce vznesla námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. Marné uplynutí promlčecí doby práv uplatněných v souvislosti s bezdůvodným obohacením Instituce si Navrhovatel zavinil vlastní nečinností.

Finanční arbitr současně nezjistil, že by určení absolutní či relativní neplatnosti Pojistné smlouvy samo o sobě bylo nezbytné pro uplatnění práv Navrhovatele v případě, kdy došlo k promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení z její případné neplatné neplatnosti.

Protože pak finanční arbitr neshledal oprávněným ani nárok na náhradu škody v podobě ušlého zisku, nemohl Navrhovateli přiznat nárok na žádné plnění.

Na základě všech výše uvedených skutečností rozhodl finanční arbitr tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Instituce – datová schránka 3v8dkek
Navrhovatel – datová schránka zástupce ■

